

Regionalisering van toeristische data: gasten en overnachtingen

Toelichting bij projectresultaten

Introductie

Binnen de toeristische sector is er een grote behoefte aan regionale data. Veel maatschappelijke vraagstukken vragen om een lokale benadering, waarbij data op een regionaal niveau belangrijk is. Momenteel is deze data (nog) niet altijd beschikbaar. Eén van de maatschappelijke uitdagingen binnen de toeristische sector is toeristische druk. Hoe druk is het op bepaalde plekken? En hoe ontwikkeld deze druk zich gedurende het jaar? Binnen het Data Center Toerisme (DCT) zijn we met dit vraagstuk aan de slag gegaan. Hierbij hebben we in 2020 de eerste regionale doorvertaling gemaakt van de Statistiek Logiesaccommodaties (SLA) cijfers van het CBS. Hierbij zijn we gestart met de regionalisering van gasten en overnachtingscijfers naar COROP-niveau. Op basis van deze data is de toeristische druk berekend. De toeristische druk is uitgedrukt in intensiteit (aantal overnachtingen ten opzichte van het aantal inwoners) en dichtheid (aantal overnachtingen ten opzichte van de oppervlakte van het gebied).

De uitkomsten van dit project geven inzicht in het aantal gasten en overnachtingen en toeristische druk per maand op COROP-niveau. Er is data beschikbaar over de periode 2013 t/m oktober 2022. De cijfers van 2022 zijn vooralsnog voorlopige cijfers.

Toegang tot micro-data CBS

Ten behoeve van deze projecten heeft NBTC middels een beveiligde omgeving toegang tot de microdata van de Statistiek Logiesaccommodaties (SLA) van het CBS. In dit document beschrijven we de stappen die we doorlopen hebben om tot de resultaten te komen, zoals deze inmiddels gepubliceerd zijn. Ook gaan we in op de afbakening, de verschillende keuzes die zijn gemaakt en waarom niet voor elk regio (volledige) cijfers beschikbaar zijn.

COROP-gebieden

De data die het CBS standaard publiceert over de SLA is voor de meeste onderwerpen op het meest diepgaande niveau beschikbaar voor provincies. Binnen provincies kan de toeristische intensiteit op de ene plek afwijken van de intensiteit op een andere plek.

Als eerste stap in regionalisering van de data hebben we gekeken of het mogelijk is om de cijfers voor de 40 COROP gebieden in Nederland beschikbaar te stellen.

We zijn ons er van bewust dat de toeristische druk binnen een COROP gebied per plek/plaats kan verschillen. We zien dit dan ook als een eerste stap in het regionaliseren van de data. Binnen het DCT zijn we ook aan het kijken om de data een niveau dieper beschikbaar te stellen, namelijk op gemeente niveau.

Afbeelding: Indeling van Nederland in 40 COROP – gebieden

Indeling van Nederland in 40 COROP-gebieden

Gemeentelijke indeling van Nederland op 1 januari 2022



Bron: CBS

Nieuw! Uitsplitsing naar herkomst bezoekers en type accommodatie

Indien mogelijk hebben we de gasten en overnachtingen data ook uitgesplitst naar herkomstland. De herkomst van de bezoekers uitgesplitst naar:

- Binnen- en buitenland
- Buurlanden (BE, DE, UK)
- Overig Europa
- Intercontinentaal

Daarnaast is er ook uitgesplitst naar type accommodatie:

- Totaal accommodatie
- Hotels, pensions en jeugdaccommodaties
- Verblijfsrecreatie

- Hotels, pensions en jeugdaccommodaties
- Verblijfsrecreatie

Stappen

We hebben verschillende stappen doorlopen om tot deze projectresultaten te kunnen komen.

1

De gegevens uit de bronbestanden toewijzen aan juiste COROP-gebied

Basis voor de toewijzing vormde de (versleutelde) vestigingsplaats van de accommodatie. Met name bij vestigingen van ketens (klein en groot) leverde dit wel eens problemen op. Met ofwel een heel groot aantal accommodaties in een COROP gebied of een accommodatie die in een gemeente gevestigd zou zijn die niet in dat desbetreffende COROP gebied ligt. Uiteindelijk hebben we door verschillende bestanden te combineren nagenoeg elke accommodatie goed aan de COROP gebieden kunnen toewijzen.

2

Diverse bewerkingen op de bestanden van SLA

Eenzijds diverse bewerkingen op de bestanden van de SLA om per COROP-gebied het totaal aantal gasten en overnachtingen per maand uit te kunnen draaien, verbijzonderd naar type accommodatie. Anderzijds diverse bewerkingen op de inventarisatiebestanden van de SLA om per Corop-gebied meer te weten te komen over het aantal bedrijven, de grootte, etc. Deze bewerkingen waren zowel noodzakelijk om tot tabellen met de gewenste data te komen als voor alle noodzakelijke checks ten aanzien van de vereisten die CBS stelt aan output alvorens deze door hen wordt vrijgegeven. Output moet -kortgezegd- op voldoende waarnemingen gebaseerd zijn, mag niet herleidbaar zijn naar individuele personen of bedrijven en 1 persoon of bedrijf mag de uitkomsten niet teveel domineren.

3

Uitdraai aantal gasten en overnachtingen per type accommodatie

Na alle bewerkingen uit stap 1 & 2 konden voor ieder jaar tabellen worden samengesteld met het aantal gasten en overnachtingen per type accommodatie per Corop-gebied. Hierbij heeft tevens een check plaatsgevonden of de data aan de publicatierichtlijnen van het CBS voldeed (zie ook stap 2). Dit betekent concreet dat er per cel per corop-gebied tenminste 10 verschillende accommodaties in de steekproef van het CBS moeten hebben gezeten en dat er geen accommodatie bij zat die in zijn eentje meer dan de helft van het totaal aantal beschikbare slaappleaatsen in de steekproef vertegenwoordigde. Als laatste mocht er geen sprake zijn van onthulling. Dat betekende dat wanneer het niet mogelijk was om cijfers over verblijfsrecreatieve accommodaties op te nemen, bijvoorbeeld omdat er minder dan 10 accommodaties in de steekproef zaten, we ook geen cijfers over hotels konden verkrijgen. Immers, met het publiceren van totaalcijfers en cijfers voor hotels zouden we anders de verblijfsrecreatieve cijfers als nog 'onthullen'.

4

Controle door CBS

Een speciale afdeling bij CBS heeft alle tabellen gecontroleerd op het voldoen aan alle vereisten ten aanzien van geheimhouding (herleidbaarheid & onthulling; zie stap 2 & 3). Hierna werd de data vrijgegeven voor verdere verwerking en publicatie.

5

Uitgebreide check per Corop- gebied op de data

De vrijgegeven data met betrekking tot de aantallen gasten en overnachtingen per corop-gebied is door ons verder geanalyseerd, onder meer op de mate van robuustheid. Hierbij is bekeken of de maand- en/of seizoenspatronen ieder jaar ongeveer een gelijk beeld lieten zien en of er geen sprake was van sterke (of onverklaarbare) schommelingen in de volumes. Een ander belangrijk criteria vormde de dekking van de steekproef van accommodaties in het betreffende gebied. Deze moest tenminste een derde van de accommodaties bedragen.

Wanneer er sprake was van teveel uitschieters, afwijkingen en/of te lage aantallen kan het besluit genomen zijn om toch af te zien van (gedeeltelijke) publicatie van de cijfers voor het betreffende corop-gebied. Daarbij is ook gekeken of het CBS zelf de capaciteit in het betreffende gebied publiceert op Statline.

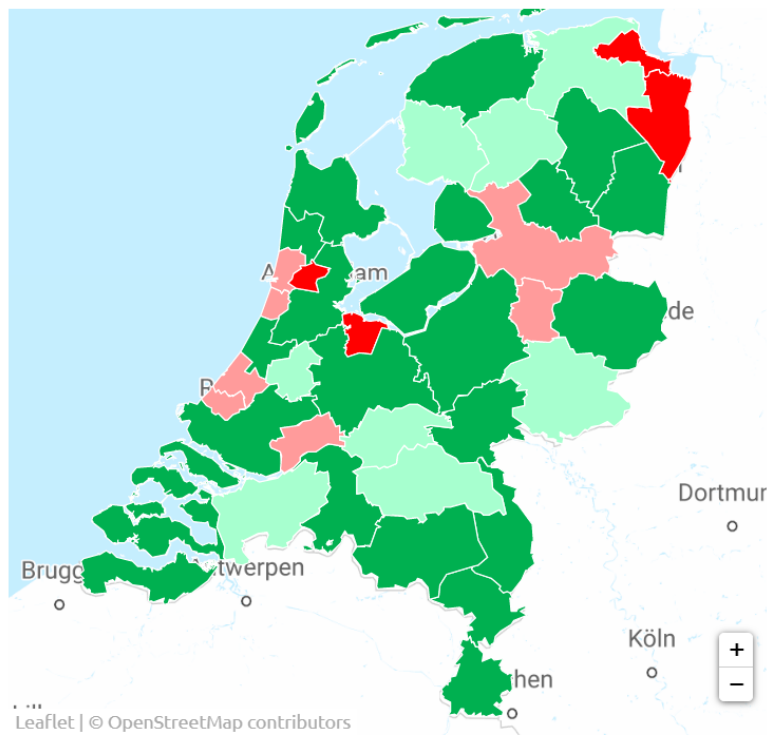
6

Samenstellen van de publicatiematrix voor de Corop-gebieden

Op basis van de uitkomsten van de voorgaande stappen hebben we een publicatiematrix opgesteld voor de 40 Corop gebieden. Dit hebben we voor de data 2013-2020 uitgevoerd, maar geldt ook voor de 2021 en 2022 cijfers. Hierin hebben we aangegeven of er cijfers beschikbaar zijn, en zo ja, of deze volledig beschikbaar zijn of dat er sprake is van beperkingen (ofwel in de tijdsreeks ofwel in de uitsplitsing naar type accommodatie). Door het samenstellen van deze publicatiematrix konden we ook onthullingsrisico's uitsluiten. Zowel met betrekking tot cijfers binnen een regio, als met betrekking tot cijfers van meerdere regio's binnen een provincie. De volledige publicatiematrix is opgenomen in bijlage 1.

Overzicht beschikbaarheid aantallen gasten en overnachtingen per Corop-gebied

- volledig beschikbaar
- ▲ cijfers niet beschikbaar voor alle maanden en/of jaren
- cijfers niet beschikbaar naar onderverdeling hotels - verblijfsrecreatief
- in het geheel niet beschikbaar



Bron: Data Center Toerisme gebaseerd op microdata CBS (Statistiek Logiesaccommodaties)

7

Berekenen van de toeristische druk: intensiteit en dichtheid

Om de toeristische druk per Corop-regio inzichtelijk te maken hebben we de toeristische intensiteit, de toeristische dichtheid en de bezetting berekend. Aan al deze berekeningen lagen de geregionaliseerde gegevens van overnachtingen ten grondslag. Voor elk van de drie parameters wordt hieronder zowel de formule weergegeven van de berekening als dat we kort schetsen wat de formule zegt.

Toeristische Intensiteit = het aantal overnachtingen per 100 inwoners per dag

Formule: $((\#overnachtingen / (\#inwoners * \#dagen)) * 100$

Een getal van 1 zegt dat in het desbetreffende gebied voor elke 100 inwoners iedere dag (van de desbetreffende maand) 1 toerist overnacht. In veel regio's ligt dit aantal lager dan 1.

Toeristische dichtheid = het aantal overnachtingen per dag per km²

Formule: $(\# overnachtingen / \# dagen) / km^2$

Een getal van 10 zet dat er op elke km² in het betreffende gebied per dag (van de betreffende maand) 10 overnachtingen zijn. In veel regio's ligt dit aantal (gedurende de zomermaanden) hoger dan 10.

8

Samenstellen definitieve tabellen

Na het uitvoeren van alle berekeningen hebben we de uiteindelijke tabellen, zoals deze inmiddels zijn gepubliceerd, samengesteld. Hierbij zijn de cijfers afgerond. Het aantal gasten en overnachtingen wordt weergegeven in duizendtallen en is ook op dit niveau afgerond. De intensiteit is weergegeven als een cijfer met twee decimalen. Op dit niveau is ook afgerond. Hetzelfde geldt voor dichtheid.

9

Check op onthullingsrisico

Indien binnen een provincie een bepaalde corop-regio niet of maar beperkt gerapporteerd kon worden, betekende dat – vanwege (het risico op) onthulling – dat tenminste een andere corop-regio in deze provincie ook niet of niet volledig gerapporteerd kon worden. We hebben er in dergelijke gevallen altijd voor gekozen om de cijfers van de in omvang qua aantallen gasten kleinste corop-regio dan (ook) niet te tonen.

Vervolg

In het werkprogramma van 2023 van het Data Center Toerisme zal een vervolg worden gegeven aan dit project. Bedoeling is dan om voor enkele regio's te experimenteren of de cijfers verder verbijzonderd kunnen worden, bijvoorbeeld op het niveau van gemeenten binnen een regio.

Hiervoor hebben we een vooronderzoek uitgevoerd voor de provincie Zeeland. In 2023 zijn we voornemens om een vervolg te geven aan dit onderzoek. Dit wordt in nauwe samenwerking met Kenniscentrum Kusttoerisme verder uitgewerkt.

Daarnaast zullen we in 2023 de huidige reeks aanvullen met de cijfers over 2022 (wanneer deze definitief zijn vastgesteld door het CBS) en de eerste maanden van 2023 (voorlopige cijfers).

Bijlage 1: Publicatiematrix

Corop	Volume gasten (afgerond) per maand + evt afwijkend publicatiestramien		
	Totaal	Hotels	Verblijfsrecreatief
Oost-Groningen	Rood vanwege Delfzijl		
Delfzijl en omgeving			
Overig Groningen	alleen tot 2019		
Noord-Friesland			
Zuidwest-Friesland	m.u.v. 2015 (ivm Zuidoost-Friesland)		m.u.v. 2015
Zuidoost-Friesland	m.u.v. 2015		m.u.v. 2015
Noord-Drenthe			
Zuidoost-Drenthe			
Zuidwest-Drenthe			
Noord-Overijssel	Rood ivm Zuid-West Overijssel		
Zuidwest-Overijssel	ivm hotels geen verblijfsrecreatief		
Twente			
Veluwe			
Achterhoek	vanaf 2017 (ivm Zuidwest-Gelderland)	vanaf 2017	vanaf 2017
Arnhem/Nijmegen			
Zuidwest-Gelderland	vanaf 2017	vanaf 2017	vanaf 2017
Utrecht			
Kop van Noord-Holland			
Alkmaar en omgeving			
IJmond			
Agglomeratie Haarlem	vanwege verblijfsrecreatief alleen hoogseizoen		alleen hoogseizoen, laag seizoens cijfers zijn er niet
Zaanstreek			
Groot-Amsterdam			
Het Gooi en Vechstreek	Rood ivm Zaanstreek	kan ook niet op jaarniveau	kan ook niet op jaarniveau
Agglomeratie Leiden en Bollenstreek			
Agglomeratie 's-Gravenhage	alleen hoogseizoen, laag seizoens cijfers zijn er niet		alleen hoogseizoen, laag seizoens cijfers zijn er niet
Delft en Westland	alleen hoogseizoen, geen laag seizoens cijfers publiceren		alleen hoogseizoen, geen laag seizoens cijfers publiceren
Oost-Zuid-Holland	vanaf 2016	vanaf 2016, alleen hoogseizoen	vanaf 2016, alleen hoofdseizoen
Groot-Rijnmond			
Zuidoost-Zuid-Holland	vanaf 2016 (ivm Oost-Zuid-Holland)	enkel 2016 & 2017: alleen hoogseizoen, laag seizoens cijfers zijn er niet	enkel 2016 & 2017: alleen hoogseizoen, laag seizoens cijfers zijn er niet
Zeeuwsch-Vlaanderen			
Overig Zeeland			
West-Noord-Brabant	vanaf 2014	vanaf 2014	vanaf 2014
Midden-Noord-Brabant			
Noordoost-Noord-Brabant	vanaf 2014	vanaf 2014	vanaf 2014
Zuidoost-Noord-Brabant			
Noord-Limburg			
Midden-Limburg			
Zuid-Limburg			
Flevoland			

Legenda:

- niet publiceerbaar
- niet voor alle maanden vrijgeven, afwijkend publicatiestramien
- publiceren met voorbehoud, niet alle maanden/jaren
- volledig vrijgeven / publiceren

Bijlage 2: Toelichting bij Statistiek Logiesaccommodaties

Gasten

Bezoekers die één of meer nachten achtereen verblijven in een logiesaccommodatie.

Een gast die meer dan twee maanden aaneengesloten verblijft in een logiesaccommodatie, wordt als vaste gast aangemerkt en telt niet mee voor de statistiek.

Asielzoekers en seizoenarbeiders worden niet als gast meegeteld, ook niet als ze korter dan twee maanden aaneengesloten verblijven in een logiesaccommodatie.

Per maand worden de in die maand vertrokken gasten waargenomen, ongeacht in welke maand de gast aangekomen is. Het is mogelijk dat een persoon twee of meerdere malen in een maand in dezelfde accommodatie of in verschillende accommodaties als gast wordt geteld.

Overnachtingen

Alle nachten die gasten doorbrengen in een logiesaccommodatie.

Logiesvormen

Totaal logiesaccommodaties

Hotel, motel, pension, appartement met hoteldienstverlening, jeugdaccommodatie of bed&breakfast, kampeerterreinen, huisjesterreinen en groepsaccommodaties.

Hotel:

Een accommodatie met slaappleatsen voor logiesverstrekking in overwegend een- en tweepersoonskamers tegen boeking per nacht, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten en aan passanten. Hierbij is een gast een persoon die overnacht in de desbetreffende accommodatie en een passant iemand die niet blijft overnachten. Verder kunnen nog andere diensten ter beschikking worden gesteld zoals receptie, room- en telefoonservice. Voor de categorie hotel wordt een ondergrens van minimaal 5 slaappleatsen voor deze accommodaties gehanteerd.

Motel:

Een locatie langs de snelweg met aan elkaar geschakelde kamers met de deuren aan een parkeerplaats of gemeenschappelijke ruimte voor logiesverstrekking tegen boeking per nacht. Voor de categorie motel wordt een ondergrens van minimaal 5 slaappleatsen voor deze accommodaties gehanteerd.

Pension:

Een accommodatie met slaappleatsen voor logiesverstrekking in overwegend een- en tweepersoonskamers, waar afzonderlijke maaltijden, kleine etenswaren en dranken kunnen worden verstrekt aan gasten maar niet aan passanten.

Voor de categorie pension wordt een ondergrens van minimaal 5 slaappleatsen voor deze accommodaties gehanteerd.

Appartement met hoteldienstverlening:

Appartement waarbij gedurende het verblijf het appartement schoon wordt gehouden en de bedden opgemaakt.

Voor deze categorie wordt een ondergrens van minimaal 5 slaappleatsen voor deze accommodaties gehanteerd.

Jeugdaccommodatie:

Jeugdhotel en jeugdherberg.

Een jeugdhotel is een hotel voor overwegend jeugdige gasten met slaapgelegenheid die men niet met 'vreemden' hoeft te delen.

Een jeugdherberg is een accommodatie voor overwegend jeugdige gasten met slaapgelegenheid in kamers en/of zalen die men mogelijk met 'vreemden' moet delen.
Voor de categorie jeugdaccommodatie wordt een ondergrens van minimaal 5 slaapplekken voor deze accommodaties gehanteerd.

Bed&breakfast:

Particuliere woning waar men kan overnachten en ontbijten.
Voor de categorie B&B wordt een ondergrens van minimaal 5 slaapplekken voor deze accommodaties gehanteerd.

Kampeerterrein:

Een terrein of een deel van een terrein met toeristische slaapplekken, waarop kan worden overnacht in tenten, toercaravans, kampeerauto's, tenthuisjes of trekkershutten.
Voor de categorie kampeerterrainen wordt een ondergrens van minimaal 4 toeristische standplaatsen voor deze accommodaties gehanteerd.

Huisjesterrein:

Een terrein met een aantal zomerhuisjes, stacaravans, (vakantie-)bungalows of (vakantie-)appartementen, die hoofdzakelijk voor verhuur door de exploitant of beheerder van het complex beschikbaar zijn.
Appartementen die verhuurd worden met hoteldienstverlening, worden niet als huisjescomplex beschouwd maar als (appartementen)hotel.
Appartementen zonder hoteldienstverlening, die vaak deel uitmaken van een groter gebouw, worden beschouwd als bungalow of zomerhuisje.
Voor de categorie huisjesterreinen wordt een ondergrens van minimaal 10 slaapplekken voor deze accommodaties gehanteerd.

Groepsaccommodatie:

Accommodatie met logiesverstrekking overwegend aan personen in groepsverband (geen gezinsverband) met slaapgelegenheid in kamers, zalen, huisjes, tenthuisjes, appartementen en/of tenten die gasten mogelijk met vreemden moeten delen.
Onder groepsaccommodaties worden verstaan:

- kampeerboerderijen
- (kinder)vakantiehuisen
- kamphuisen/scoutinghuisen
- natuurvriendenhuisen
- tentenkampen
- logiesaccommodaties behorende tot watersportcentra of maneges.

Voor de categorie groepsaccommodatie wordt een ondergrens van minimaal 10 slaapplekken voor deze accommodaties gehanteerd.

Slaapplaats:

Ieder bed of ruimte in een logiesaccommodatie waar één persoon kan slapen. Alle eenpersoonsbedden of andere eenpersoonsslaapplekken in hotels en pensions worden als één slaapplaats geteld; tweepersoonsbedden worden als twee slaapplekken geteld.
Bij huisjesterreinen en groepsaccommodaties worden alle eenpersoonsbedden of andere eenpersoonsslaapplekken als één slaapplaats geteld; tweepersoonsbedden worden als twee slaapplekken geteld.
Slaapplekken in vast verhuurde huisjes of bungalows tellen niet mee. Op kampeerterrainen telt een standplaats voor vijf slaapplekken. Slaapplekken op vaste standplaatsen tellen niet mee.